

Załącznik 2

Autoreferat w języku polskim

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko:

Anetta Jaworska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

Magisterium w dyscyplinie: pedagogika - Pomorska Akademia Pedagogiczna w Słupsku/Wydział Edukacyjno-Filozoficzny - 2002.

Doktorat z zakresu nauk humanistycznych w dziedzinie: pedagogika - Uniwersytet Gdański, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Pedagogiki. Praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. Mieczysława Cioska na temat: *Aktywność twórcza więźniów a ich cechy osobowości i styl adaptacji do warunków więziennych* - 2005.

Magisterium w dyscyplinie: psychologia - Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej WZ w Sopocie - 2015.

Magisterium z psychologii, jako istotne dla starań o uzyskanie tytułu dr hab. w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika, wymieniam z uwagi na fakt jego znaczenia w posiadaniu kwalifikacji do analizowania w moich pracach terminów psychologicznych oraz posługiwania się narzędziami diagnostycznymi także z obszaru psychologii (mając świadomość konieczności poszerzenia perspektyw badawczych, doskonalenia analiz statystycznych, a także odczuwając potrzebę posiadania kwalifikacji do analizowania zmiennych psychologicznych (osobowościowych), ukończyłam dodatkowo jednolite studia magisterskie na kierunku psychologia. Fakt ten pozwala mi obecnie w sposób bardziej interdyscyplinarny poruszać się po dziedzinie nauki i praktyki społecznej).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

I. Przebieg pracy zawodowej:

Od roku 2005 do chwili obecnej: zatrudniona na stanowisku adiunkta w Zakładzie Pedagogiki Społecznej i Resocjalizacji w Instytucie Pedagogiki i Pacy Socjalnej Akademii Pomorskiej w Słupsku.

2006-2008 - funkcja kierownika Zakładu Pedagogiki Resocjalizacyjnej Akademii Pomorskiej w Słupsku.

2007-2008 – funkcja Pełnomocnika Rektora ds. studentów niepełnosprawnych (funkcja społeczna: tworzenie, koordynowanie i nadzór w zakresie kształcenia i rehabilitacji studentów niepełnosprawnych).

2010-2012 – Członek Komisji Rektora Akademii Pomorskiej ds. grantów habilitacyjnych.

2012/2013 – funkcja z-cy dyrektora Instytutu Pedagogiki Akademii Pomorskiej.

W ramach pracy zawodowej na Akademii Pomorskiej w Słupsku prowadzę zajęcia dydaktyczne obejmujące głównie obszary z zakresu: pedagogiki resocjalizacyjnej (w tym: pedagogiki penitencjarnej), profilaktyki społecznej, diagnozy w resocjalizacji oraz kryminologii. W okresie jedenastu lat pracy byłam promotorem wielu prac magisterskich

oraz licencjackich, z których znacząca większość dotyczyła zagadnień niedostosowania społecznego oraz oddziaływań resocjalizacyjnych wobec młodzieży i dorosłych w środowisku otwartym i zamkniętym.

Za szczególnie cenne osobiście uznaję zaufanie jakim byłam do tej pory obdarzana przez moich bezpośrednich zwierzchników i Władze Uczelni, powierzających mi pełnione dotychczas funkcje oraz wsparcie ze strony współpracowników i oparte na zaufaniu relacje ze studentami.

II. Praca organizacyjna na rzecz Akademii Pomorskiej oraz środowiska lokalnego

- 1) Członkostwo w komitetach organizacyjnych dziewięciu ogólnopolskich konferencjach naukowych (pełen wykaz załącznik 7)
- 2) Działalność na rzecz środowiska lokalnego:

2006-2012: współpraca z instytucjami odpowiedzialnymi za kształt polityki kryminalnej i prewencyjnej w Słupsku (Stowarzyszeniem „Bezpieczny Region Słupski”: Komendą Miejską Policji w Słupsku, Szkołą Policji w Słupsku oraz Urzędem Miasta) oraz nadzorowanie i analiza badań opinii publicznej - wykonywaniu opracowań na zamówienie władzy publicznej (załącznik 8).

2011 do chwili obecnej - organizacja współpracy integrującej środowisko naukowe regionu z jednostkami penitencjarnymi oraz odpowiedzialnymi za pomoc postpenitencjarną (działalność w ramach Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego: organizacja konferencji, seminariów oraz przybliżania społeczeństwu regionu specyfiki oddziaływań penitencjarnych i zmierzanie do zmiany wizerunku osadzonych w percepcji społecznej).

2015 do chwili obecnej - współpraca konsultacyjna z fundacją „Ibis”, prowadzącą działalność na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin w trudnej sytuacji życiowej.

2016 do chwili obecnej - upowszechnianie wiedzy i umiejętności z zakresu rozpoznawania i zapobiegania zachowaniom ryzykownym młodzieży na terenie słupskich szkół (w ramach współpracy z Ośrodkiem Szkoleniowo-Badawczym „Wiedza”).

- 3) Promotor pomocniczy w przewodzie doktorskim, doktorantki Uniwersytetu Gdańskiego (załącznik 5).

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Monografia: *Zasoby osobiste i społeczne skazanych w procesie oddziaływań penitencjarnych*

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy):

Jaworska Anetta. *Zasoby osobiste i społeczne skazanych w procesie oddziaływań penitencjarnych*. 2016, Oficyna Wydawnicza IMPULS.

Jaworska

Recenzenci Wydawniczy:

dr hab. prof. UKSW Anna Fidelus;

dr hab. prof. PEDAGOGIUM WSNS Beata Nowak

c) Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich wykorzystania.

Cel pracy

Celem naukowym badań było ustalenie, czy podmiotowe wskaźniki resocjalizacji osób odbywających karę pozbawienia wolności mogą być objaśniane przy pomocy udziału skazanych w wybranych oddziaływaniach resocjalizacyjnych (przez pracę, sport oraz aktywność artystyczną), przy uwzględnieniu kolejno: 1) interakcji dwóch wymiarów samooceny (jawnej i niejawnej); 2) poczucia koherencji oraz 3) poziomu doświadczanego wsparcia społecznego.

Badania zmierzały do określenia znaczenia i siły każdej z tych zmiennych, jako predyktora lub moderatora podmiotowych efektów resocjalizacji w postaci: postaw wobec pracy (autotelicznych i normatywnych), postaw wobec innych ludzi (prospołecznych vs. egoistycznych), postaw wobec dokonanego czynu przestępczego (winy i ekspiacji) oraz postaw wobec własnej przyszłości (umiejętności stawiania celów oraz zaangażowania w ich realizację).

Pierwsza część badań obejmowała możliwość różnicowania poziomu podmiotowych efektów resocjalizacji skazanych przy pomocy ich udziału w określonych oddziaływaniach penitencjarnych oraz jawnej i niejawnej samooceny osadzonych.

Do zmiennych niezależnych należą:

1. *Udział skazanych w wybranych oddziaływaniach penitencjarnych* (mierzony w miesiącach):

- a) Odpłatne zatrudnienie zawodowe (brak zatrudnienia vs zatrudnienie 2-12 miesięcy vs. zatrudnienie powyżej 12 miesięcy);
- b) Programy z zakresu kultury fizycznej i sportu (nie uczestniczy vs. uczestniczy 2-12 miesięcy vs. uczestniczy powyżej 12 miesięcy)
- c) Programy z zakresu aktywności artystycznej (nie uczestniczy vs. uczestniczy 2-12 miesięcy vs. uczestniczy powyżej 12 miesięcy);
- d) Odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie zwykłym (nie uczestniczy w programach realizowanych na terenie jednostek penitencjarnych i nie pracuje).

2. *Samoocena jawna*

Operacjonalizacji samooceny jawnej dokonano przy zastosowaniu skali samooceny „SES” Rosenberga.

3. *Samoocena niejawna*

Pojęcie „postawy utajonej” po raz pierwszy zostało użyte przez Greenwalda i Banaji (za: Fila-Jankowska, 2009), którzy wyjaśniali je jako niezidentyfikowane lub źle definiowane pozostałości dawnych, zapomnianych lub nieuświadomianych doświadczeń. Pomiaru samooceny niejawnej dokonano przy zastosowaniu „Testu preferencji liter” (Beggan, 1992; Fila-Janowska 2009).

Jako zmienne zależne przyjęto:

1. **Postawy wobec pracy**

Pomiaru jawnych postaw wobec pracy dokonano przy zastosowaniu: „Skali postaw wobec pracy” (własnego autorstwa), stanowiącej dwuczynnikowe narzędzie służące do pomiaru poziomu autotelicznych i normatywnych postaw wobec pracy.

2. **Postawy prospołeczne**

Pomiaru postaw prospołecznych dokonano przy zastosowaniu: „Skali postaw prospołecznych vs. egoistycznych” (własnego autorstwa). Skala stanowi jednoczynnikowe narzędzie do badania nasilenia gotowości do liczenia się z interesami innych ludzi, także kosztem interesów własnych (postawa altruistyczna).

3. **Postawy wobec własnej przestępczości**

Pomiaru postaw wobec przestępczości dokonano przy pomocy „Kwestionariusza winy i ekspiacji” (własnego autorstwa). To dwuczynnikowe narzędzie diagnozuje uświadomione poczucie winy oraz deklarowany poziom potrzeby ekspiacji.

4. **Stawianie konstruktywnych celów życiowych**

Pomiaru ilości konstruktywnych celów życiowych dokonano przy zastosowaniu „Arkusza celów”, stanowiącego w istocie poprzedzoną instrukcją kartę do sporządzenia notatek dotyczących celów. Nie określono maksymalnej liczby punktów jakie mogą zostać osiągnięte w arkuszu.

Druga część badań obejmowała możliwość objaśniania poziomu podmiotowych efektów resocjalizacji skazanych uczestniczących w wybranych oddziaływaniach penitencjarnych przy pomocy poczucia koherencji oraz wsparcia społecznego.

Jako zmienne wyjaśniane przyjęto podmiotowe wskaźniki resocjalizacji: postawy wobec pracy, postawy prospołeczne, postawy wobec własnej przestępczości oraz stawianie konstruktywnych celów życiowych (operacjonalizowane jak powyżej).

Jako predyktory podmiotowych wskaźników resocjalizacji przyjęto:

1. **Okres udziału skazanych w wybranych oddziaływaniach penitencjarnych** (okres płatnego, pełnoetatowego zatrudnienia podczas odbywania wyroku; okres udziału w programach z zakresu aktywności fizycznej i sportu; okres udziału w programach z zakresu aktywności artystycznej: teatralnej, plastycznej, muzycznej i plastycznej).

2. **Poczucie koherencji**

Do diagnozy poczucia koherencji wykorzystano „Kwestionariusz Orientacji Życiowej” SOC-29 opracowany przez Aarona Antonowsky'ego (1997), służący do pomiaru ogólnego poczucia koherencji oraz jego składowych: poczucia zrozumiałości, zaradności i sensowności.

3. **Wsparcie społeczne**

Pomiaru postaw wobec przestępczości dokonano przy pomocy „Skali wsparcia społecznego” (własnego autorstwa). Skala pozwala na określenie poziomu więzi społecznych (kapitału społecznego), zapobiegającego izolacji społecznej pomimo pobytu w jednostce penitencjarnej.

Osoby badane i procedura badań

Badania przeprowadzono na terenie 14 zakładów karnych typu zamkniętego na terenie całego kraju przy pomocy psychologów, wychowawców oraz innych funkcjonariuszy służby więziennej w nich zatrudnionych. Zakłady zamknięte jako teren prowadzonych badań

J. Kowalski

wybrano ze względu na odmienną specyfikę oddziaływań w placówkach o charakterze otwartym, półotwartym i zamkniętym.

Badaniami objęto 796 pierwszy raz karanych mężczyzn w wieku od 22 do 59 lat ($M=29.3$; $SD=6.2$). Wśród badanych 402 osoby odbywały wyrok w systemie programowego oddziaływania, uczestnicząc systematycznie (od co najmniej dwóch miesięcy) w programach z zakresu kultury fizycznej i sportu ($N=223$) lub programach z zakresu aktywności artystycznej ($N=179$), 190 osób posiadało stałe zatrudnienie (i nie uczestniczyło w programach z zakresu kultury fizycznej i sportu, programach z zakresu aktywności artystycznej ani żadnych innych programach penitencjarnych w sposób regularny), a 204 osadzonych odbywało karę pozbawienia wolności w systemie zwykłym, nie uczestnicząc w żadnej formie proponowanych przez zakład karny programów penitencjarnych ani nie pracując.

Najważniejsze wyniki badań

Tabela 1 *Efekty weryfikacji hipotez badawczych*

Hipoteza	Potwierdzenie empiryczne
Hipoteza 1a: Możliwość i okres zatrudnienia skazanych będą stanowić czynnik istotnie różnicujący autoteliczny i normatywny stosunek do pracy wśród skazanych posiadających zbieżnie wysoki układ jawnej i niejawnej samooceny, nie będzie jednak miała wpływu na poziom postaw wobec pracy wśród skazanych o rozbieżnym i zbieżnie niskim układzie samooceny jawnej i niejawnej.	+/-
Hipoteza 1b: Osadzeni mający możliwość pracy oraz odznaczających się spójnie wysokim poziomem samooceny będą prezentowali wyższy poziom postaw prospołecznych niż osadzeni niezatrudnieni oraz posiadający niespójny układ jawnej i niejawnej samooceny.	++
Hipoteza 1c: Osadzeni mający możliwość pracy oraz odznaczających się spójnym poziomem samooceny jawnej i niejawnej będą odznaczali się wyższym poczuciem winy oraz większą chęcią zadośćuczynienia niż osadzeni niezatrudnieni oraz posiadający niespójny układ samooceny.	-/+
Hipoteza 1d: Aktywność zawodowa skazanych oraz ich samoocena będą istotnymi czynnikami różnicującymi zdolność do stawiania sobie oraz realizowania celów życiowych: najwyższą zdolność do stawiania sobie pozytywnych celów życiowych oraz ich realizacji będą przejawili skazani pracujący, odznaczający się pozytywnym wizerunkiem siebie.	++
Hipoteza 2a: Udział skazanych w programach z zakresu kultury fizycznej i sportu będzie stanowił czynnik istotnie różnicujący autoteliczny i normatywny stosunek do pracy wśród skazanych posiadających zbieżnie wysoki układ jawnej i niejawnej samooceny, nie będzie jednak miał wpływu na poziom postaw wobec pracy wśród skazanych o rozbieżnym i zbieżnie niskim układzie samooceny jawnej i niejawnej.	+/-
Hipoteza 2b: Możliwość i okres uczestnictwa skazanych w programach z zakresu kultury fizycznej i sportu będzie stanowił czynnik różnicujący prospołeczne postawy osób odbywających karę pozbawienia wolności: wyższym poziomem postaw prospołecznych będą odznaczali się skazani o spójnym układzie jawnej i niejawnej samooceny, uczestniczący w programach opartych na aktywności fizycznej.	++
Hipoteza 2c: Osadzeni biorący udział w zajęciach z zakresu kultury fizycznej i sportu oraz odznaczających się spójnym poziomem samooceny jawnej i niejawnej	-/+

Y. Nowak

będą odznaczali się wyższym poczuciem winy oraz większą chęcią zadośćuczynienia niż osadzeni biernie odbywający wyrok oraz posiadający niespójny układ samooceny.	
Hipoteza 2d: Udział skazanych w programach z zakresu kultury fizycznej i sportu oraz ich samoocena będą istotnymi czynnikami różnicującymi zdolność do stawiania sobie oraz realizowania celów życiowych: najwyższą zdolność do stawiania sobie pozytywnych celów życiowych oraz ich realizacji będą przejawili skazani systematycznie uprawiający sport, a jednocześnie odznaczający się pozytywnym wizerunkiem siebie.	+/+
Hipoteza 3a: Udział w programach z zakresu aktywności artystycznej nie będzie różnicował normatywnych postawy skazanych wobec pracy, będzie jednak stanowić czynnik zwiększający afektywne składniki postaw wobec podjęcia pracy wśród skazanych odznaczających się spójnym układem jawnej i niejawnej samooceny.	-/+
Hipoteza 3b: Możliwość i okres uczestnictwa skazanych w programach z zakresu aktywności artystycznej będzie stanowić czynnik różnicujący prospołeczne postawy osób odbywających karę pozbawienia wolności: najwyższy poziom postaw prospołecznych będą przejawiali skazani biorący udział w programach z zakresu aktywności artystycznej, odznaczający się spójnym układem jawnej i niejawnej samooceny.	+/+
Hipoteza 3c: Udział skazanych w programach z zakresu aktywności artystycznej będzie sprzyjał rozwojowi autorefleksji, a tym samym rozwojowi uczuć moralnych: poczucia winy i chęci zadośćuczynienia: najwyższym poziomem poczucia winy i chęci zadośćuczynienia będą charakteryzowali się skazani uczestniczący w programach z zakresu aktywności artystycznej i odznaczający się spójnym (niskim lub wysokim) poziomem samooceny jawnej i niejawnej.	-/+
Hipoteza 3d: Udział skazanych w programach z zakresu aktywności artystycznej oraz ich samoocena będą istotnymi czynnikami różnicującymi zdolność do stawiania sobie oraz realizowania celów życiowych: najwyższą zdolność do stawiania sobie pozytywnych celów życiowych oraz ich realizacji będą przejawili skazani aktywnie artystycznie, a jednocześnie odznaczający się pozytywnym wizerunkiem siebie.	+/+
Hipoteza 4: Określenie poczucia koherencji oraz poziomu wsparcia społecznego doświadczanego przez osadzonych, zwiększy możliwość przewidywania poziomu podmiotowych wskaźników resocjalizacji skazanych biorących udział w wybranych oddziaływaniach penitencjarnych (przez aktywność zawodową, sportową i artystyczną).	+/+

Najważniejsze wnioski

Reasumując całość zaprezentowanych wyników badań mogę powiedzieć, że:

1. Najwyższą efektywnością w zakresie wybranych (podlegających pomiarowi w tej pracy), podmiotowych wskaźników resocjalizacji odznacza się aktywność zawodowa osadzonych, choć jej rola znacząco wzrasta przy uwzględnieniu wysokości samooceny skazanych, ich poczucia koherencji oraz poziomu otrzymywanego wsparcia społecznego:

1. Oddziaływania penitencjarne oparte na pracy zawodowej posiadają zdolność kształtowania wśród osadzonych szacunku i rozumienia społecznej wartości pracy, niezależnie od poziomu i spójności samooceny skazanych. Jednak w zakresie możliwości czerpania przez skazanych osobistego zadowolenia z pracy, zatrudnienie będzie przynosiło pożądany efekt głównie wśród osadzonych o spójnie wysokim poziomie samooceny.

J. Kowalczyk

2. Skazani mający możliwość podejmowania stałego zatrudnienia odznaczają się wyższym deklaracyjnym poziomem postaw prospołecznych, jednak zdolność przedkładania dobra innym nad dobro własne dotyczy jedynie osób o spójnym układzie samooceny. Podejmowanie pracy zawodowej nie zmienia wysokiego poziomu egoistycznych postaw wśród skazanych odznaczających się tzw. samooceną obronną.

3. Oddziaływania penitencjarne oparte na aktywności zawodowej nie mają związku z kształtowaniem wśród skazanych konstruktywnego poczucia winy, mogą przyczyniać się jednak do wzbudzania potrzeby zadośćuczynienia. Możliwość ta wiąże się jednak z wysokością i spójnością samooceny skazanych - chęć zadośćuczynienia wyrażają jedynie skazani o wysokim i spójnym wizerunku siebie.

4. W zakresie kształtowania konstruktywnych celów życiowych, oddziaływania penitencjarne oparte na aktywności zawodowej wykazują zdolność zwiększania ilości uświadamianych, pozytywnych planów na przyszłość, zwiększają motywację skazanych do podejmowania działań ukierunkowanych na osiągnięcie celu oraz różnicują kategorie celów istotnych do osiągnięcia. Skazani pracujący, w większym zakresie niż niepracujący, koncentrują się na celach związanych z karierą zawodową i nauką. Penitenci, którzy nie mają możliwości (lub chęci) pracy w większym stopniu koncentrują się na celach rozwojowych związanych z poprawą wyglądu lub zdrowia (np.: poprawa kondycji fizycznej, uzyskanie lepszych wyników sportowych, poprawa muskulatury ciała, rzucenie palenia).

II. Oddziaływania penitencjarne oparte na kulturze fizycznej i sporcie, posiadają ograniczony potencjał w zakresie kształtowania wartości moralnych, stosunku do obowiązków zawodowych i społecznych, lecz jednocześnie pozytywnie oddziałują na sferę motywacyjno-wolincjonarną. Można stwierdzić, że oddziaływania te w niewystarczającym stopniu wykorzystują elementy wychowania przez sport:

1. Programy penitencjarne z zakresu kultury fizycznej i sportu nie przyczyniają się do zwiększenia pozytywnego, normatywnego stosunku do podejmowania zatrudnienia i uznania jego społecznej wartości, jednak zwiększają deklarowaną możliwość czerpania osobistej radości z ewentualnej pracy zawodowej. Zdolność skazanych uprawiających regularny sport do postrzegania pracy zawodowej jako ewentualnego źródła satysfakcji jest uzależniona od spójności i wysokości samooceny.

2. Rozwój możliwości współpracy oraz nauka współzawodnictwa w zajęciach sportowych realizowanych w jednostkach penitencjarnych przyczynia się do wzrostu prospołecznego nastawienia osadzonych, niezależnie od poziomu ich samooceny. Osoby aktywne sportowo przejawiają mniejszy poziom postaw egoistycznych z porównaniu ze skazanymi nieaktywnymi sportowo.

3. Programy oparte na sporcie nie zwiększają wrażliwości moralnej osadzonych, w niedostateczny sposób budują pozytywne relacje interpersonalne i więzi społeczne lub brak im elementu autorefleksji - zajęcia sportowe realizowane na terenie zakładów karnych nie zwiększają poczucia winy w odniesieniu do dokonanego przestępstwa ani nie kształtują chęci zadośćuczynienia.

4. Znacząca jest rola sportu w kształtowaniu poczucia sprawstwa skazanych w odniesieniu do własnej przyszłości. Osadzeni aktywni sportowo są zdolni do stawiania sobie większej ilości konstruktywnych celów życiowych i to nie tylko tych dotyczących sportu. Szczególny walor w tym zakresie odgrywają programy z zakresu kultury fizycznej i sportu w odniesieniu do skazanych o spójnie niskiej samoocenie.

III. Programy penitencjarne oparte na aktywności artystycznej spełniają nieznaczną rolę w kształtowaniu uczuć moralnych oraz nie zwiększają znacząco stosunku osadzonych do pracy. Posiadają one jednak potencjał w zakresie zwiększania prospołeczności skazanych oraz ich dążenia do osiągania pozytywnych celów życiowych. W każdym wypadku, takie pozytywne działanie aktywności artystycznej jest uzależnione od osobowych

Janowski

predyspozycji skazanych oraz w większym stopniu zależy od otrzymywanego wsparcia społecznego. Wydaje się ponadto, że w prowadzonej na terenie jednostek penitencjarnych, aktywizacji twórczej brak jest elementów wychowania przez sztukę:

1. Programy penitencjarne oparte na twórczości artystycznej nie posiadają waloru stymulowania pozytywnego stosunku do możliwości podejmowania pracy zawodowej. Realizowana na terenie zakładów karnych praca twórcza nie przyczynia się do zmiany postaw wobec pracy w ogóle - wstępuje zatem niewielkie prawdopodobieństwo, że po odbytych wyroku osoby aktywne artystycznie w większym zakresie będą poszukiwały aktywności zawodowej niż osoby odbywające karę w systemie zwykłym.

2. Systematyczne i długotrwałe uczestnictwo skazanych w programach z zakresu aktywności twórczej posiada wartość z zakresu ograniczania postaw egoistycznych w kierunku wzrostu postaw prospołecznych. Wartość aktywności artystycznej jest tu jednak ograniczona spójnością samooceny i nie obejmuje osób o samoocenie wysokiej, lecz kruchej.

3. Udział penitentów w programach o charakterze aktywności artystycznej (plastyka, muzyka, teatr, literatura) nie różnicuje wysokości ich konstruktywnego poczucia winy w porównaniu z osobami odbywającymi wyrok w systemie zwykłym, jednak przyczynia się do różnic w poziomie chęci naprawienia wyrządzonych przestępstwem krzywd.

4. Aktywność artystyczna skazanych stanowi wartościowe działanie różnicujące zdolność osadzonych do stawiania sobie konstruktywnych celów życiowych. W największym zakresie dotyczy to osób o samoocenie wysokiej, jednak posiada znaczenie także w odniesieniu do skazanych o innym układzie samoocen.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.

I. Główne obszary badań

Zainteresowania naukowe, które stanowią zasadniczą oś badań prowadzonych przeze mnie w latach 2005-2016 obejmują przede wszystkim zagadnienia szeroko pojmowanej pedagogiki resocjalizacyjnej (w tym głównie: pedagogiki penitencjarnej) i współpracujących z nią dziedzin nauki. W wymienionym okresie czasowym (oprócz pozycji wykazanej powyżej) byłam autorką lub współautorką 4 pozycji monograficznych, jednego leksykonu, autorką 57 rozdziałów monografii, 3 rozdziałów podręcznika akademickiego, redaktorką lub współredaktorką 13 prac zbiorowych oraz (co uznaję za ważne) 19 artykułów w wiodących czasopiśmie ogólnopolskich z obszaru pedagogiki (w tym głównie pedagogiki resocjalizacyjnej), 4 artykułów w czasopiśmie międzynarodowych, a także propagowałam naukę w innych recenzowanych czasopiśmie o zasięgu lokalnym i krajowym.

Ogólna punktacja dorobku naukowego wg zasad określonych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wynosi 461 pkt., a indeks cytowań wg bazy Web of Science wynosi 24.

Główne obszary tematyczne badań i publikacji obejmują: a) rolę programów realizowanych wobec osób odbywających karę pozbawienia wolności; b) psychospołeczne funkcjonowanie osób odbywających karę pozbawienia wolności (z uwzględnieniem różnorodności populacji więziennej); oraz c) postawy społeczne wobec sprawców przestępstw i wykluczenie społeczne. Do tematyki znacznie mniej eksplorowanej przeze mnie badawczo należy ponadto resocjalizacja nieletnich oraz prewencja kryminalna.

Do najważniejszych osiągnięć naukowych, wchodzących w zakres wymienionych obszarów głównych mogę zaliczyć (pełen wykaz dorobku naukowego i analiza bibliometryczna - załącznik nr 4):

a) Rola programów realizowanych wobec osób odbywających karę pozbawienia wolności

Tak określony obszar badawczy stanowił centrum moich zainteresowań od samego początku drogi naukowej. Rozpoczęte przed doktoratem z pedagogiki zainteresowania programami penitencyjnymi opartymi na sztuce, kontynuowałam także po uzyskaniu stopnia doktora, jednocześnie poszerzając ciekawość badawczą o kolejne aspekty pracy penitencjarnej, poszukując ich uzasadnienia w koncepcjach teoretycznych i zmierzając do określania ich skuteczności. W ramach tego obszaru poznawczego znalazły się badania empiryczne dotyczące: roli pracy zawodowej skazanych i aktywności sportowej (w obszarach innych niż te zaprezentowane z pracy przedstawionej powyżej jako osiągnięcie naukowe); roli religii w resocjalizacji osadzonych; alternatywnych form oddziaływania na skazanych (m.in. resocjalizacja przy zastosowaniu mis dźwiękowych, medytacji, technik pracy z ciałem i technik pracy z oddechem); treningów umiejętności społecznych oraz terapii wobec określonych grup skazanych, prowadzonych na terenie zakładów karnych. W zakresie tego obszaru badawczego do najważniejszych publikacji zaliczam:

Monografie:

1) Anetta Jaworska, *Terapia alternatywna w resocjalizacji penitencjarnej: humanistyczno-egzystencjalne wspomaganie podmiotowych przemian skazanych*, Wyd. Nauk. Akademii Pomorskiej, Słupsk 2009 (380 s.).

Monografia ta, dotycząca humanistycznych i opartych na nurtach egzystencjalnych metod pracy ze skazanymi była już prezentowana do oceny na stopień naukowy dr hab. w roku 2010 (na Uniwersytecie Gdańskim), a w roku 2011 przewód habilitacyjny zakończył się nienadaniem stopnia dr hab. Wymienionej monografii nie przedstawiam ponownie do oceny, lecz wymieniam z uwagi jej znaczenie na drodze mojego rozwoju naukowego. Badania prowadzone na rzecz tego projektu pozwoliły na gruntowne poznanie specyfiki zakładów karnych w całym kraju oraz stanowiły dla mnie ważny krok w dojrzywaniu warsztatu metodologicznego. Doświadczenie związane z niepowodzeniem, stały się dla mnie, jak żywię nadzieję ważnym czynnikiem rozwojowym (zarówno w sferze nauki jak i osobowości).

2) Anetta Jaworska, Robert Parol (2009). *The aim and sense of the prisoners' life in aspect of penal rehabilitation*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków

Leksykon:

1) Anetta Jaworska. *Leksykon resocjalizacji*, IMPULS, Kraków 2012 (417 s.)

Rozdziały monografii:

1) Anetta Jaworska, *Aktywność sportowa mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności jako predyktor samooceny skazanych*, W: Piotr Stępnia (red.) *Blaski i cienie współczesnej przestrzeni penitencjarnej. Człowiek a system*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: Kalisz-Poznań 2014, 517-528 (ISBN 978-83-62135-59-2)

2) Anetta Jaworska, *Trening umiejętności społecznych jako forma redukcji zachowań agresywnych w zakładach karnych* [w:] *Edukacja wobec współczesnych problemów społecznych* G. Durka (red.). Wydawnictwo Naukowe CONTACT Poznań 2013

J. Jaworska

3) Anetta Jaworska, *Muzykoterapia czynna jako element aktywizacji twórczej w zakładzie karnym* [w:] B. Skwarek, J. Herberger, J. Cichla (red.), *Teoretyczne i praktyczne aspekty pracy resocjalizacyjnej*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Głogowie, Głogów 2012, s. 195-214

4) Anetta Jaworska, *(Nie) Efektywność terapii uzależnień w kontekście zjawiska podkultury więziennej* [w:] D. Sarzała, M. Walancik (red.), *Człowiek w wielkiej sieci*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2011, s. 361-374

5) Anetta Jaworska, *In search of effective rehabilitation in penal institutions*, [w:] A. Jaworska, D. Apanel (ed.), *Social Rehabilitation. Care and Education in Postmodern World*, Wyd. IMPULS, Kraków 2009, s. 149-160.

6) Anetta Jaworska, „*Prison Smart*” – ocena programu [w:] *Resocjalizacyjne programy penitencjarne realizowane przez Służbę Więzienną w Polsce* (red.) M. Marczak, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2013, s. 136-144.

7) Anetta Jaworska, *Prewencja kryminalna i wspomaganie resocjalizacji sprawców przestępstw w Niemczech*, [w:] D. Apanel, A. Jaworska (red.), *Wychowanie – nierozłączność teorii i praktyki. W perspektywie historii edukacji, pedagogiki specjalnej i resocjalizacyjnej*, Wyd. „Akapit”, Toruń 2010, s. 191-201.

8) Anetta Jaworska, *Wychowawca w obliczu instytucjonalnych form resocjalizacji – (nie)możność korekcyjnej efektywności działań wychowawczych* [w:] *Być nauczycielem-opiekunem-wychowawcą. Między teorią a praktyką*, G. Durka, E. Murawska (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012, s. 295-321

Rozdział podręcznika akademickiego:

1) Anetta Jaworska (2016). *Teoretyczne podstawy procesu resocjalizacji*. W: M. Ciosek, B. Pastwa-Wojciechowska (red.) *Psychologia penitencjarna*. PWN: Warszawa, 111-143 (ISBN: 978-83-01-18293-9)

Redakcja publikacji zwartych:

1) *Resocjalizacja. Zagadnienia prawne, społeczne i metodyczne*, Anetta. Jaworska (red.) Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2009 (374 s.)

2) *Kryminologia i kara kryminalna. Wybrane zagadnienia*, (red.) A. Jaworska, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2008 (268 s.)

Publikacje w czasopismach z wykazu czasopism Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

1) Anetta Jaworska. *The Humanistic-existencial Methods in Social Rehabilitation Work*. „Polish Journal of Social Science” 2010, s. 125-143.

2) Anetta Jaworska *Program „Prison Smart” i jego efektywność w zakładach karnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 58/2008, s. 139-159

3) Anetta Jaworska, *Rola aktywności twórczej w zakresie kształtowania kontroli emocjonalnej więźniów*, „Pedagogika społeczna” 3/2006. Komitet Nauk Pedagogicznych PAN, s. 69-79.

4) Anetta Jaworska. *Walory praktyczności alternatywnej terapii dźwiękiem w zakładach karnych*. „Pedagogika Społeczna” 2/2009, Komitet Nauk Pedagogicznych, s.71-87.

b) Funkcjonowanie psychospołeczne osób odbywających karę pozbawienia wolności

Swoje zainteresowania naukowo-badawcze skupiałam także na skutkach oddziaływań pedagogicznych i terapeutycznych, prowadzonych w warunkach wieloletniej izolacji w odniesieniu do intrapsychicznego i społecznego funkcjonowania skazanych. W tej dziedzinie badań skupiałam się na sposobach adaptacji do izolacji więziennej oraz wynikających z tego konsekwencjach w kształtowaniu postaw i wartości osób inkarcerowanych. Publikacje dotyczące tego obszaru zainteresowań badawczych obejmują m.in.:

Rozdziały monografii:

1) Anetta Jaworska, *Samotność a opór wobec zmiany wśród mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności*. W: E.Bilińska-Suchanek (red.), *Opór w kulturze. Tradycja-Edukacja-Nowoczesność*, IMPULS, Kraków 2014, s.117-128.

2) Anetta Jaworska, *Realizacja wartości w bilansie życia seniorów przebywających w placówkach penitencjarnych*, [w:] M. Konopczyński, A. Kieszowska (red.), *Tożsamość kulturowo-cywilizacyjna dewiantów a ich reintegracja społeczna*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2013, s.183-205.

3) Anetta Jaworska, *Style adaptacji do starości skazanych w wieku senioralnym*, A. Jaworska (red.), *Senior w obliczu izolacji penitencjarnej – konteksty praktyczne i empiryczne* A. Jaworska (red.), Oficyna Wydawnicza Edward Mitek. Bydgoszcz 2013, s.101-128

4) Anetta Jaworska, *Starość patologiczna w zakładach karnych*, [w:] *Senior w obliczu izolacji penitencjarnej – konteksty teoretyczne* A. Jaworska (red.) Oficyna Wydawnicza Edward Mitek. Bydgoszcz 2013, s. 66-76.

5) Anetta Jaworska, *Możliwości eliminowania starości patologicznej w zakładach karnych*. [w:] *Senior w obliczu izolacji penitencjarnej – konteksty teoretyczne* A. Jaworska (red.). Oficyna Wydawnicza Edward Mitek. Bydgoszcz 2013, s.77-88.

Redakcja publikacji zwartych:

1) *Senior w obliczu izolacji penitencjarnej – konteksty praktyczne i empiryczne*. Anetta. Jaworska (red.). Oficyna Wydawnicza Edward Mitek. Bydgoszcz, 2013.

2) *Senior w obliczu izolacji penitencjarnej – konteksty teoretyczne*. Anetta. Jaworska (red.). Oficyna Wydawnicza Edward Mitek. Bydgoszcz, 2013.

3) *Readaptacja społeczna sprawców przestępstw z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną*. Anetta Jaworska (red.)Wydawnictwo Edward Mitek, Bydgoszcz, 2015.

4) *Social Rehabilitation, Care and Education in Postmodern World*. Anetta Jaworska, Danuta Apanel (red.), Oficyna Wydawnicza IMPULS. Kraków 2009.

Jaworska

Publikacje w czasopismach z wykazu czasopism Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

1) Anetta Jaworska, Physical Activity In Prison and the Basic Dimension of Personality of Men Serving Prison Sentences, *Polish Journal of Social Rehabilitation* 9/2015, s.303-322/
Aktywność fizyczna w zakładach karnych a podstawowe wymiary osobowości mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności, *Resocjalizacja Polska* 9/2015, s.137-158

2) Anetta Jaworska, *Imprisoned men: Psychoactive substance, aggressive and violent criminal tendencies*, "Polish Journal of Social Science", 9 (1), 2014, 249-257

3) Anetta Jaworska, Robert Parol, *Odbywanie kary pozbawienia wolności i długotrwałe bezrobocie a postawy wobec pracy mężczyzn w wieku produkcyjnym*, „Probacja” 4/2014, s.31-48

4) Anetta Jaworska, *Re-edukacja w zakładach karnych a style oporu wobec izolacji penitencjarnej*, „Kultura i Edukacja” 1/2013 (94), s.62-81

5) Anetta Jaworska, *Rola aktywności twórczej w prewencji utraty sensu życia wśród mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności*, „Ars Inter Culturas”, 3/2014, s.215-226

c) Postawy społeczne wobec sprawców przestępstw i wykluczenie społeczne

Jednym z powszechnie uznawanych czynników etiologicznych niezadawalającej efektywności resocjalizacji sprawców przestępstw jest ich stygmatyzacja i ostracyzm, mający swoje źródło m.in. w postawach społecznych wobec osób odbywających karę pozbawienia wolności. Kolejnym i znaczącym dla mnie obszarem badań było zatem poszukiwanie prawdy o stosunku społeczeństwa do osób popełniających przestępstwa oraz jego gotowości do udzielenia im wsparcia. Celem tego pola badawczego było ustalenie przejawianych przez społeczeństwo postaw, ułatwiających vs. utrudniających możliwość reintegracji społecznej osób dopuszczających się czynów karalnych. Wśród istotniejszych publikacji w tym zakresie znajdują się:

Rozdziały monografii:

1) Anetta Jaworska (2015). *Dobro i miłosierdzie, czyli o postawach katolików wobec sprawców zabójstw* [W:] A. Kieszkowska (red.) *Prawda, dobro, piękno. Wymiar filozoficzno-prawny i socjopedagogiczny* Wydawnictwo „Difin”: Warszawa, s.554-566.

2) Anetta Jaworska (2015). *Spoleczne postulaty sankcji karnych stosowanych wobec sprawców przestępstw z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną*, W: A. Jaworska (red.) *Readaptacja społeczna sprawców przestępstw z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną*. Wydawnictwo Edward Mitek, Bydgoszcz, s.61-72.

3) Anetta Jaworska (2013). *Wykluczenie społeczne i marginalizacja – konceptualizacja zagadnień*. [W:] *Obszary wykluczenia społecznego. Sfera biologiczna i środowiskowa*, A.Jaworska, D.Apanel (red.). Toruń: Adam Marszałek, s.10-45 (ISBN: 978-83-7780-544-2)

4) Anetta Jaworska, *Deprywacja miłości jako imperatyw postaw kryminalnych – dorosłe dzieci źle kochających rodziców* [w:] (red.) W. Muszyński, E. Sikora, *Małżeństwo i rodzina w ponowoczesności. Szanse – zagrożenia – patologie*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2008, s.274-282.

Redakcja publikacji zwartych:

- 1) *Obszary wykluczenia społecznego. Sfera biologiczna i środowiskowa.* Anetta Jaworska, Danuta Apanel (red.). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2013.
- 2) *Wychowanie – nierozłączność teorii i praktyki. W perspektywie historii edukacji, pedagogiki specjalnej i resocjalizacyjnej.* Anetta Jaworska (red.). Toruń: Wydawnictwo „Akapit” 2010.

Publikacje w czasopismach z wykazu czasopism Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

- 1) Anetta Jaworska, *Postawy społeczne wobec kary dożywotniego pozbawienia wolności w stosunku do młodocianych i nieletnich sprawców przestępstw – replikacja badań Edie Grena i Andrew Evelo (2013), „Probacja” 4/2013, s.97-124*

Czynne uczestnictwo i organizacja ogólnopolskich konferencji naukowych.

Istotnym elementem mojej pracy naukowej był także aktywny udział w 38 ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych (pełen wykaz konferencji – załącznik nr 6), obejmujących wymienione powyżej obszary tematyczne (z zakresu: pedagogiki resocjalizacyjnej, oddziaływań penitencjarnych, postpenitencjarnych oraz zapobiegania przestępczości). Stałam się także organizatorem i współorganizatorem 9 ogólnopolskich konferencji naukowych, których intencją była nie tylko wymiana poglądów teoretycznych i prezentacja doniesień empirycznych, ale także poszukiwanie ich znaczenia dla praktyki resocjalizacyjnej. Do najważniejszych z nich zaliczam cykliczne (organizowane już czterokrotnie od roku 2013) Ogólnopolskie Konferencje Naukowe z cyklu: „Współczesne wyzwania penitencjarystyki”, realizowane m.in. w ramach mojej działalności w Polskim Towarzystwie Penitencjarnym, a dotyczące każdorazowo wąskiej i wąskiej dla penitencjarystyki tematyki.

II. Działalność propagująca naukę polską na arenie międzynarodowej

2011 – wpisanie na listę międzynarodowych recenzentów czasopisma naukowego „Journal of Social Work” (Lista A, poz. 7068; nr ISSN 1468-0173, liczba punktów za publikację: 25) (bezpośredni kontakt: Professor Steven M Shardlow PhD Editor-in-Chief, Journal of Social Work S.M.Shardlow@salford.ac.uk).

Do chwili obecnej współpraca z czasopismem obejmowała wykonanie recenzji wydawniczych pięciu anglojęzycznych artykułów naukowych:

1. *Social Care and Older Prisoners* - maj 2011;
2. *Spirituality and Social Work Practice with Migrants* - wrzesień 2012
3. *Social Capital and Life Satisfaction among Chinese and Korean Elderly Immigrants* - kwiecień 2013
4. *Expectancy-value Prediction of At-risk Youth's Drug-Free Days* - listopad 2013
5. *The Experience of Change among Young Violent Immigrants Serving Time in Prison: An Existential Social Work Perspective* - kwiecień 2014